

21 – Başlangıç Düzeyi için Dinleme ve Okuma Metinlerinin Seçimi ve Kullanımı

Amaç: Gönüllülerin başlangıç düzeyi dinleme ve okuma alıştırmaları için uygun metinler bulabilmeleri ve dil destek etkinliklerinde nasıl kullanabileceklerine ilişkin öneriler sunmak.

Giriş

Mültecilerin, insanların onlara söylediklerini ve kamusal alanlardaki belirli duyuruları (ör. istasyon/peron, toplu taşıma araçları, süpermarkette, vb.) mümkün olduğunca anlayabilmeleri gerekir. Ayrıca, televizyon izlemek isteyebilirler; örneğin, haberleri veya spor müsabakalarını izlemek isteyebilirler. Dinleme etkinliklerinde basit diyalogların ve diğer metinlerin kullanılması, konuşulan dili anlamaya alışmalarına yardımcı olur ve geliştirmekte olan dil yeterliklerini güçlendirir.

Mültecilerin, hedef dilde olan duyurular, talimatlar, broşürler, kısa mesajlar ve e-postalar gibi çeşitli metinleri de okuyabilmeleri gerekir. Bu gündelik ihtiyaçların dışında, hedef dilde okumak dili öğrenmeye yardımcı olacaktır; metin okuma bir 'görsel'dir ve sözlü iletişimden farklı olarak, tekrar tekrar bakılıp okunabilir. Fakat grubunuzdaki mülteciler arasında, ana dilinde düşük seviyede okur-yazarlığı olanlar varsa veya Latin harflere aşina olmayan varsa, bu kişilerin özel yardıma ihtiyacı olacaktır (Bkz. Araç 15 – *Düşük Seviyede Okur-Yazarlığı Olan Mültecilere Destek Sağlamak*).

DİNLEME ETKİNLİKLERİ

Uygun olabilecek dinleme metinleri türleri:

- Tren istasyonları/peronları, mağazalar ve hastane gibi kamusal alanlarda yapılan duyurular
- Cep telefonlarına bırakılan sesli mesajlar gibi kayıtlı mesajlar
- Banka, bilet satış yerleri veya doktor muayenahaneleri gibi, bilgi veya hizmetlerin alındığı veya sunulduğu yerlerde kişiler arasında geçen diyaloglar
- Televizyonda kısa haber bültenleri, özellikle mültecilerin bilgisinde olan konular hakkında olanlar
- Selamlaşma, davet, öneri, açıklık getirme gibi, farklı iletişimsel amaçlarla gerçekleşen kısa konuşmalar

Üzerine Düşünülmesi Gereken Sorular:

Dinleme etkinliği grubunuz için uygun mu?

- Konu ya da durum aşina oldukları bir şey mi? Metin içinde bildikleri sözcükler ve ifadeler var mı?
- Dinleme metni veya diyalog kayıt ise, anlaşılır bir kayıt mı? Mülteciler oturdukları yerden duyabiliyorlar mı?
- Konuşan kişilerin farklı bir şivesi var mı? Kişi çok mu hızlı konuşuyor?

- Metni sesli okuduğunuzda, kulağa doğal geliyor mu? Mesela, 'duyuru', gerçek bir duyuru gibi mi?
- Mülteciler birden fazla kez dinleyebilirler mi?

Dinleme etkinliği, diğer dil destek etkinliklerinde ele aldığınız konularla ilişkili mi?

Daha önce dil destek etkinliklerinizde kullanmış olduğunuz konu ve durumlara ilişkili metinler seçmek yararlı olur. Örneğin, sağlık hizmetleri ile ilgili bir senaryo çalışıyorsanız (Bkz. Araç 44 - [Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmak](#)), bununla ilişkili bir diyalog veya bir metin seçin. Bu noktada mülteciler size yardımcı olabilir: ellerinde gündelik yaşam kapsamında anlamak istedikleri bir metin olabilir, ilgilerini çeken bir konu olabilir, görevli ya da sağlık çalışanının sorduğu bir soru akıllarında kalmış olabilir veya bir yerde bir duyuru duymuş olabilirler.

Dinleme etkinliği grubunuzun ilgisini çekiyor mu? Onlar için yararlı olacak mı?

Duyduğunuzu dinlemek ve anlamak, zaman baskısı, bilinmeyen sözcükler veya konuşan kişinin telaffuzu nedeniyle zor olabilir. Eğer sunulan bilgiler yararlı olaksa veya ilgilerini çekiyorsa, dinleme etkinliklerine katılım konusunda motivasyonları artacaktır. Bir mülteciden dinleme için bir senaryo fikri gelirse, tüm grup için faydalı olup olmayacağına karar vermeye çalışın:

- Günlük yaşamlarında işlerine yarar bir bilgi içeriyor mu? (ör. yiyecek, sağlık hizmetleri, eğlence etkinlikleri, vb.)
- Aşına oldukları ya da bağlantı kurabilecekleri bir konu hakkında mı? Gündemde olan bir şeyle mi ilgili? (ör. uluslararası haberler, ünlü kişiler, yerel bir etkinlik, vb.)
- İlginç ya da mizahi bir yanı var mı?
- Ev sahibi ülkede kişilerin nasıl hissettiği, düşündüğü veya yaptığı şeyler ile ilgili mi?
- Grubunuzu veya grubunuzdaki şahısları rencide edebilecek konuları içeriyor mu?

Dil Desteğinde Dinleme Etkinlikleri Uygulamak

Adım 1: Mümkünse, metni (duyuru, diyalog, haber, vs.) bir cep telefonuna kaydedin veya internetten kısa bir kayıt bulun. Kaydın mülteciler tarafından duyulabileceğinden emin olun (hoparlör gerekebilir).

Metni kaydedemiyorsanız, veya anlaşılır bir biçimde kaydı mültecilere dinletemiyorsanız, metni sesli bir biçimde onlara okuyun. Bu metin bir diyalog ise, farklı konuşmacıların bölümlerini okumaları için gruptan birini seçin ya da bir başka gönüllüden yardım isteyin.

Adım 2: Düşük seviyede bulunan mültecilere kaydı ilk kez dinletmeden önce, dinleyecekleri durumun konusunun ne olduğunu açıklamaya çalışın. Örneğin; bir istasyon/peron duyurusu ise, daha önce istasyona gitmişler mi sorabilirsiniz, neden oraya gittiklerini, orada ne yaptıklarını, oradayken herhangi bir duyuru duyup duymadıklarını sorun. Metin içinde geçen zorlu sözcüklerden bir kaçını anlayıp anlamadıklarını sorup, sözcükleri tekrar edin.

Daha yetkin olan mültecilere ses kaydını açıklama yapmadan dinletebilirsiniz ve sonrasında kayıttaki durumun ne olduğunu anlatmalarını isteyebilirsiniz.

Adım 3: İlk defa dinlediklerinden sonra, basit bazı sorular sorun: 'bunu nerede duyabilirsiniz?', 'kaç kişi konuşuyor?', 'ne söyleniyor?', vs. İlk etapta verdikleri hatalı cevapları düzeltmeyin; önce kendileri tahmin etsinler.

Adım 4: Kaydı ikinci bir kez dinletin. Gerekirse aralarda durdurun ve anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek için sorular sorun, sonra kaydı sonuna kadar soru sormadan dinletin. Daha sonra ise, üçüncü bir kez kaydı dinletin.

Adım 5: Eğer metin bir diyalog ise, mülteciler ile canlandırma yapabileceğiniz bir örnek olabilir: diyalogda konuşan kişilerden her birinin rolünü bir kişi üstlenebilir. Eğer metin bir duyuru veya bir haberse, benzer bir metni dinletebilir veya okutabilirsiniz; böylelikle benzer bir şey dinlemiş olup, anlamaya çalışabilirler.

Örnek

Adım 1: basit bir diyalog hazırlayın; mesela, tren garına gitmek ile ilgili olabilir. Örneğin:

- A. *Pardon, tren garına nasıl gidebileceğimi söyleyebilir misiniz?*
B. *Evet; bu sokağın sonundan sola dönün, sonra da trafik ışıklarından karşıya geçin.*
A. *Affedersiniz, anlayamadım. Nereden sola dönmem lazım?*
B. *Bu sokağın sonundan, süpermarketin olduğu yerden.*
A. *Sonra da yolun karşısına geçiyorum, değil mi?*
B. *Evet; yolun karşısına geçin ve 200 metre düz gidin. Tren garını sağınızda göreceksiniz.*
A. *Teşekkür ederim. Saati söyleyebilir misiniz?*
B. *Saat 10.15.*
A. *Eyvah, trenim 10.30'da kalkıyor!*

Diyaloglarda, mülteciler için yararlı olabilecek ifadeler veya sözcükler kullanmaya çalışın.

Adım 2: Mümkünse, bir arkadaşınız veya bir çalışma arkadaşınızla doğal seslerinizi kullanarak bir kayıt yapın (mesela cep telefonu). Anlaşılır olduğunu teyit etmek için kaydınızı dinleyin.

Adım 3: Dil destek oturumlarında, yol tarifleriyle ilgili basit ifadeler ve sözcükler sorun; ör. düz git, sola dön, sağa dön gibi (bkz. Araç 48 [Şehirde Yolunu Bulabilmek](#)). Sonra, mümkünse hoparlöre bağlayacağınız cihazdan ses kaydını dinletin ve dikkatle dinlemelerini isteyin. Duyulmuyorsa, metni sesli okuyun.

Adım 4: Mültecilere diyalog ile ilgili basit sorular sorun: “Bu kişi nereye gidiyordu?”, “Sokağın sonuna geldiğinde, sola mı dönecek, sağa mı dönecek?”, vb.

Adım 5: Gerekirse, mültecilerin çok emin olamadığı sözcükleri veya ifadeleri açıklayın: ör. karşıdan karşıya geç, nereden dönmeliyim, geç kaldım, vs. Sonra, diyalogu yeniden dinletin veya okuyun, anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek için sorular sorun, sonra kaydı sonuna kadar dinletin.

Adım 6: Mültecilerin eşleşmelerini ve benzer bir diyalog hazırlamalarını isteyin. Sözcükler konusunda yardımcı olun ve sonra da grubun karşısında hazırladıkları bu diyalogu canlandırmalarını isteyin. Gerekirse, ifadeler ve telaffuz konusunda yardımcı olun.

Adım 7: Mültecilere bir senaryo konusu daha verin; örneğin, postane veya banka arayan bir kişiye yardımcı olmak (Bkz. Araç 55 [Mültecilerin Rotalarını ve Yerel Bölgeyi Haritalandırmak](#)). Mültecilerden biri yol tarifi sorar, diğeri ise yolu tarif eder. Aralarında gezinerek, diyalogları dinleyin, onlara yardımcı olun ve yüreklendirin.

OKUMA ETKİNLİKLERİ

Uygun olabilecek okuma metinleri türleri:

- Mültecilerin binalarda veya sokakta görebilecekleri yazılar. Örneğin: Çıkış, Özel, Giriş Yasak, Açık Saatler 9.00 - 18.00, Kapalı, Otobüs Durağı, Sigara İçmek Yasak, vb. Daha uzun anlatımlı güvenlik bilgileri de buna dâhildir: ör. Yangın Çıkışı – Kapalı Tutunuz, Dikkat - Islak Zemin, Sarı Çizginin Arkasında Durun, Kapıyı Kilitli Tutun, vb.
- Kısa mesajlar, e-postalar, vs.: Mülteciler kendi ana dillerinde bu gibi iletişim türlerine alışkın olabilirler ve basit yazma alıştırmaları için yararlı olabilir (Bkz. Araç 20 - [Başlangıç Seviyesinde Yazım Alıştırmalarını Planlamak](#))
- Anlamaları gereken bilgi içeren broşürler; ör. barınma konusunda bilgi, kütüphane broşürleri, sağlık ile ilgili bilgiler (ilaç paketlerindeki yazılar, reçeteler, doktor muayenehanesindeki bilgiler), vs.
- Sokakta, internette, dergilerde ve gazetelerde gördükleri reklamlar ve duyurular.
- İnternet sayfalarındaki başlıklar ve yönergeler.
- Gazete manşetleri, vs.
- Basit hikâyeler veya dil seviyesine göre basitleştirilmiş kitaplar (yaygın olarak bilinen kitapların kısa versiyonları).
- Grubunuz için özel olarak sizin yazdığınız metinler veya ilköğretim seviyesi öğrencileri için dil kitapları.

Üzerine Düşünülmesi Gereken Sorular:

Okuma metni, diğer dil destek etkinliklerinde ele aldığınız konularla ilişkili mi?

Daha önce dil destek etkinliklerinizde kullanmış olduğunuz konu ve durumlara ilişkili metinler seçmek yararlı olur. Örneğin, sağlık hizmetleri ile ilgili bir senaryo çalışıyorsanız (Bkz. Araç 44 - [Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmak](#)), bununla ilişkili bir metin seçin. Bu noktada mülteciler size yardımcı olabilir: gündelik yaşam kapsamında anlamak istedikleri bir metin olabilir, ya da ilgilerini çeken bir konu vardır, veya görevliler, ilaçlar ile ilgili bir broşür ya da bilgi de olabilir.

Okuma metni grubunuzun ilgisini çekiyor mu? Onlar için yararlı olacak mı?

Yeni bir dilde okumak zordur. Metindeki bilgiler yararlı veya ilgi çekici ise, bunu okuma motivasyonları artacaktır. Bir mülteçiden okuma için bir metin gelirse, tüm grup için faydalı olup olmayacağına karar vermeye çalışın:

- Günlük yaşamlarında işlerine yarar bir bilgi içeriyor mu? (ör. yiyecek, sağlık hizmetleri, eğlence etkinlikleri, vb.)
- Aşına oldukları ya da bağlantı kurabilecekleri bir konu hakkında mı? Gündemde olan bir şeyle mi ilgili? (ör. uluslararası haberler, ünlü kişiler, yerel bir etkinlik, vb.)
- İlginç ya da mizahi bir yanı var mı?
- Ev sahibi ülkede kişilerin nasıl hissettiği, düşündüğü veya yaptığı şeyler ile ilgili mi?
- Grubunuzu veya grubunuzdaki şahısları rencide edebilecek konuları içeriyor mu?

Okuma metninin dil seviyesi grubunuza uygun mu?

Metni, her sözcüğü bilmeden veya bir sözlük kullanmadan da anlayabilecekler mi?

- İçerik, mültecilerin kısmen de olsa aşına oldukları konuları içeriyor mu? (Belki ana dillerinde daha önce bu konu ile ilgili bir metin okumuşlardır)
- Sözcükler basit ve teknik olmayan sözcükler mi? Uluslararası sözcükler içeriyor mu? Bazı sözcükler, metin içinde tekrarlıyor mu?
- Cümleler kısa ve genelde edilgen yerine aktif seste mi yazılmış?
- Anlamları görsel olarak açıklayan resim, çizim, fotoğraf var mı?
- Uzun olan metinler, başlıklar ve alt başlıklar olarak paragraflara bölünmüş mü?

Dil Destek Etkinliklerinde Okuma Metinlerinden Yararlanmak

Adım 1: Kullanacağınız metni seçtiğinizde (veya kendiniz yazdığınızda), bunu grupta nasıl paylaşacağınıza kara verin:

- Basılı ya da el yazma bir metinse, fotokopisi çekilip, herkese dağıtılabilir mi?
- Metni internetten veya mail yolu ile edindiyseniz, herkes cep telefonundan okuyabilir mi? Çıktı mı alınmalı? Duvara yansıtılabilir mi?
- Bir fotoğraf, tabela veya bir bilgilendirme ise, mobil cihazlar ile paylaşılabilir mi? Yoksa çıktı alınıp çoğaltılmalı mı? Duvara yansıtılabilir mi?

Adım 2: Metne bir zemin hazırlayıp hazırlamama konusunda karar verin; ör. metnin konusunu söyleyin, mültecilere konu hakkında sorular sorun, temel sözcükleri anlatın, birkaç ilgili resim gösterin, vb.

Adım 3: Mültecilerden metni okumalarını isteyin. Kısa ise, tamamını okuyabilirler, uzun ise, cümleler veya bölümlere ayrılabilir.

- Her sözcüğü anlamazlarsa, endişe etmemelerini söyleyin.
- Buna benzer bir metne nerede rastlayabileceklerini, konunun ne olduğunu anlatın, çeşitli sözcüklerin anlamlarına dair basit sorular sorun (bazı sözcükleri biliyor olabilirler; telefonlarındaki sözlükleri kullanarak, veya ortak dil kullanarak, diğer mültecilere sözcükleri açıklamalarını isteyin).
- Metni birinden sesli olarak okumasını istemeyin. Onun yerine, metindeki bilgiler hakkında basit sorular sorun veya onların soru sormasını isteyin (“xx ne demek?”, “bu sözcük nasıl telaffuz edilir?”, vb. sorularla alıştırma yapın.)

Adım 4: Mültecilerden yeniden metnin tamamını okumalarını isteyin, veya okumaları için çok benzer bir metin daha verin. Bu sefer, okunan ve yazılı metni bağdaştırabilmeleri için, yazılı metni sesli okumak konusunda bir karar verin. Metni ister kendiniz okuyun, ya da ister kendinizin ister bir başkasının sesiyle okumanın kaydını dinletin.

Adım 5: İlgili bir konuda bir senaryo veya bir canlandırma etkinliğine geçin (bkz. *Dil desteği için senaryolar*).

Örnek:

En yakın yangın alarmına bas

Kişisel eşyalarınızı almak için
DURMAYIN

En yakın çıkıştan binayı terk
et.

Güvenli olduğu söylenmeden
İÇERİ GİRMEYİN

Toplanma alanına git

Yangın esnasında camı kır

Adım 1: Çalıştığınız binada benzer tabelalar olabilir. Bunları mültecilere gösterin, resmini çekin veya internetten bir örnek bulun ve çıktısını dağıtın (renkli olmasına gerek yok), duvara yansıtın veya bir mobil cihazda gösterin.

Adım 2: Tabelaları mültecilere göstermeden önce, “yangın” sözcüğünü anlatmalarını veya tercüme etmelerini isteyin. Yaygın görmüşler mi hiç, nerede? (savaş nedeniyle çıkan yangınlar görmüş mültecilere karşı hassasiyetli davranın). Mültecilerin dil seviyelerine göre, bir kalıp olarak ‘..... olsa sen ne yapardın?’ alıştırması yapabilirsiniz. Mültecilere “çıkış”, “kişisel eşya”, “... yapma” gibi sözcük veya ifadeleri hatırlatın veya bir alternatif olarak onların bunları açıklamalarını isteyin.

Adım 3: Tabelayı gösterin. İlk üç talimatı okumalarını isteyin (resimler/görseller yardımcı olabilir). Verilen talimatları canlandırmalarında yardımcı olun (yangın alarmını bulmaya çalışabilirsiniz – ama alarma basmalarına izin vermeyin!). Birbirlerine, eylemleriyle, çizimlerle, telefonlarındaki sözlüklerle veya ortak dilleri sayesinde yardımcı olmalarına izin verin. Sonra, diğer üç tabelayı okumalarını isteyin ve anlamlarını canlandırmalarını isteyin. ‘Toplanma alanı’nı açıklamamız gerekebilir. Eğer binaya yakın bir toplanma alanı yoksa, etkinlik için uygun bir yer belirleyin.

Adım 4: Mültecilerden bütün tabelaları okumalarını isteyin. Bu sefer, talimatları sesli olarak siz okumayı tercih edebilirsiniz (veya önceden okurken sesinizi kaydettiğiniz kaydı dinletin). Eğer siz okursanız, kilit kelimelere vurgu yaparak, doğal bir hızda okuyun. Mülteciler belli kelimelerin telaffuzlarını alıştırma yapmak istiyorsa, tekrar etmelerini için yardımcı olun.

Adım 5: Mülteciler ile basit bir canlandırma hazırlayın; binada yangın çıkmış senaryosu planlayın. ‘Yangın alarmı nerede?’, ‘ne yapmalıyız?’, ‘en yakın çıkış neresi?’, ‘çantamı alabilir miyim?’, ‘nereye gidelim?’ gibi sorularla alıştırma yapabilirsiniz. Canlandırma kapsamında, mülteciler, “itfaiyeci”, ofis çalışanı veya bir dükkândaki müşteri rollerini dönüşümlü olarak oynayabilirler.